

→ संच क्रमांक

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक
BOOKLET NO.

प्रश्नपुस्तिका

वेळ : 1 (एक) तास

मराठी, इंग्रजी, सामान्य अध्ययन व कृषि विषयक घटक

एकूण प्रश्न : 100

एकूण गुण : 200

सूचना

- (1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 100 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. असा तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.
- (2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनात न विसरता बॉलपेनने लिहावा.
- (3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे न विसरता नमूद करावा.
- (4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुर्वातीची असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.
(ब) आयोगाने ज्या विषयासाठी, मराठी, इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्याच विषयाचे प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापणेत आले आहेत. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगता निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून घ्यावा.
- (5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालता पुढील प्रश्नाकडे वळावे. अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोडून ठेवेल.
- (6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही.
- (7) प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांचाच गुण दिले जातील. तसेच "उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरपैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चार चुकीच्या उत्तरांसाठी एका प्रश्नाचे गुण वजा करण्यात येतील".

ताकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका आयोगाची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या "परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82" यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल. तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती आयोगाच्या कर्मचारीवृंदापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृंदापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरुद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे सीले उघडू नये

कच्चा कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

www.GovNokri.in

1. 'मुळावर येणे' या वाक्प्रचाराचा अर्थ ओळखा :

(1) मुळे खणून काढणे	(2) झाडाच्या खाली सावलीला येणे
(3) नाशास कारणीभूत होणे	(4) मुळे शोधत येणे

2. 'मनकवडा' हा शब्द कोणत्या शब्द समूहाबद्दल वापरला जातो ?

(1) मनाने मोठा असलेला	(2) फुवतीचुंबक वृत्तीचा
(3) प्रेमळ माणूस	(4) दुसऱ्याच्या मनातले ओळखणारा

3. (a) अ-कारांत विशेषणांचे सामान्यरूप होत नाही.

(b) विभक्ती प्रत्यय लावलेल्या नामांच्या आकारांत विशेषणांचे सामान्यरूप याकारांत होते.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त (a) बरोबर (2) फक्त (b) बरोबर (3) (a), (b) बरोबर (4) (a), (b) चूक

4. योग्य प्रेम लावा :

(a) आता, उद्या, इथे, इकडे	(i) उभयान्वयी अव्यय
(b) मागे, पुढे, करिता, साठी	(ii) क्रियाविशेषण अव्यय
(c) आणि, अथवा, परंतु, म्हणून	(iii) केवलप्रयोगी अव्यय
(d) अरेरे, शाब्बास, अबब, ओहो	(iv) शब्दयोगी अव्यय

पर्यायी उत्तरे :

- (a) (b) (c) (d)
- (1) (i), (ii), (iv), (iii)
- (2) (ii), (iv), (i), (iii)
- (3) (ii), (iv), (iii), (i)
- (4) (i), (ii), (iii), (iv)

5. पुढील वाक्यांचे एका केवळवाक्यात अचूक रूपांतर करा :

- (a) हा श्रीमंताचा पोर आहे.
- (b) तो आहे खुळा.
- (c) आमची स्थिती तशीच आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) हा श्रीमंताचा पोर खुळा आहे, म्हणून आमची स्थिती तशीच आहे.
- (2) आमची स्थिती ह्या श्रीमंताच्या खुळ्या पोरसासारखी आहे.
- (3) आमची स्थिती तशीच आहे, कारण श्रीमंताचा पोर खुळा आहे.
- (4) श्रीमंताचा पोर खुळा असल्यामुळे आमचा स्थिती तशी आहे.

6. पुढीलपैकी 'स्वार्थी' वाक्य कोणते ?

- (1) मुलांनो, चांगला अभ्यास करा.
- (2) पाऊस पडला तर हवेत गारवा आला असता.
- (3) मला परीक्षा महिला वर्ग मिळावा.
- (4) मुले घरी गेली.

7. खाली उपेकी कोणता शब्द 'भाऊ' या शब्दाचा समानार्थी शब्द नाही ते लिहा ?

- (1) भ्राता
- (2) तनुज
- (3) सहोदर
- (4) बंधू

8. योग्य क्रम लावा :

(a) कान फुंकणे	(i) याचना करणे
(b) राम नसणे	(ii) म्हातारपण
(c) पिकले पान	(iii) चुगली करणे
(d) हात पसरणे	(iv) अर्थ नसणे

पर्यायी उत्तरे :

- (a) (b) (c) (d)
- (1) (iv), (i), (ii), (iii)
- (2) (iii), (i), (iv), (ii)
- (3) (ii), (i), (iv), (iii)
- (4) (iii), (iv), (ii), (i)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

9. 'खेळडूंनी रांगेत उभे राहावे.' या वाक्याचा प्रयोग ओळखा :

(1) कर्मणी प्रयोग	(2) अकर्मक भावे प्रयोग
(3) सकर्मक भावे प्रयोग	(4) कर्तरी प्रयोग

10. काही क्रियापदांचा उपयोग वाक्यात सकर्मक व अकर्मक असा दोन्ही प्रकारे होतो. अशा क्रियापदांना _____ म्हणतात.

- (1) संयुक्त क्रियापदे (2) उभयविध क्रियापदे (3) द्विकर्मक क्रियापदे (4) प्रयोजक क्रियापदे

11. 'आपण सहलीला जाऊ' या वाक्यातील क्रियापदाचा भावार्थ ओळखा :

- (1) आज्ञार्थ (2) विद्वार्थ (3) संकेतार्थ (4) भविष्यकाळ

12. विहग, द्विज, अंडज हे शब्द पर्यायी उतरांतील कोणत्या शब्दाचे समानार्थी शब्द आहेत ?

- (1) हत्ती (2) वानर (3) नवरा (4) पक्षी

13. 'पेन' या शब्दाची मराठीत रूढ झालेल्या शब्दाचे लिंग कोणते ?

- (a) पुल्लिंग (b) स्त्रीलिंग (c) नपुंसकलिंग (d) लिंग निश्चित नाही

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) व (c) (2) (a) व (b) (3) (d) (4) (c)

14. 'आपल्या पोळीवर तूप ओढणे' या वाक्प्रचाराचा अर्थ सांगणारा पर्याय लिहा :

- (1) एखाद्याने स्वतःसाठी एखादी चांगली गोष्ट संपादन करावी. तिचा दुसऱ्याने फायदा लुटावा.
 (2) स्वल्प देणगी किंवा नजराणा देऊन त्याच्या मोबदल्यात दुसऱ्याकडून मोठे कार्य करून घेणे.
 (3) एकमेकांशी न जमणाऱ्या लोकांना एकत्र आणणे.
 (4) दुसऱ्याचे नुकसान झाले तरी आपलाच फायदा करून घेणे.

15. 'आज गाडीत अतोनात गर्दी होती.' वाक्य प्रकार ओळखा :

- (1) उद्गारार्थी वाक्य (2) विधानार्थी वाक्य (3) प्रश्नार्थी वाक्य (4) नकारार्थी वाक्य

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

16. Identify the **correct** interrogative sentence/s.

- (a) What were you doing at two O'clock ?
- (b) When she got married ?
- (c) Why didn't you water the plants ?

Answer options :

- (1) (a) only
- (2) (a) and (c)
- (3) (b) only
- (4) (b) and (c)

17. Choose the option closest in meaning to the word printed in capitals in the following sentence :

He REPUDIATED all offers of friendship.

- (1) Welcomed
- (2) Tried
- (3) Rejected
- (4) Accepted

18. Upheaval in the country came as sudden unexpected events for the government.

Select the most appropriate idiomatic expression for the underlined words in the above sentence :

- (1) bolt from the blue
- (2) bolt upright
- (3) have shot one's bolt
- (4) make a bolt for

19. Choose the **wrongly** spelt words.

- (a) ANOINT
- (b) ANAMOLY
- (c) ANONYMOS

Answer options :

- (1) (a) and (b) only
- (2) (b) and (c) only
- (3) (a) and (c) only
- (4) (a), (b) and (c)

20. Choose the sentence/s containing **correct** use of prepositions.

- (a) The river flowed below a bridge.
- (b) The repairs of the roof were completed quickly.
- (c) The car in the garage had a flat battery.

Answer options :

- (1) (c) only
- (2) (b) and (c) only
- (3) (b) only
- (4) (a), (b) and (c)

कच्चा कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

21. Match the following :

(a) Deja vu	(i) Final blow (the blow which kills)
(b) Coup de grace	(ii) To remain doubtful about something
(c) Wet blanket	(iii) The feeling of remembering something
(d) Take something with a pinch of salt	(iv) A person who prevents others from enjoying themselves

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
(2)	(ii)	(iv)	(iii)	(i)
(3)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
(4)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)

22. Choose the best active voice structure for the following sentence :

He was given a merciless thrashing at school.

- (1) A merciless thrashing was given to him at school.
- (2) At school, he was given a merciless thrashing.
- (3) The thrashing he was given at school was merciless.
- (4) The teacher gave him a merciless thrashing at school.

23. (a) Never have I seen such a sight.

(b) Never I have seen such a sight.

Identify the grammatically correct sentence.

(1) Only (a) is correct	(2) Only (b) is correct
(3) Both (a) and (b) are correct	(4) Both (a) and (b) are incorrect

24. Fill in the blank with the correct expression.

She makes _____ about her prejudice against them.

(1) no bones	(2) no hands
(3) no fingers	(4) none of the above

25. The nurse said to us, "Please wait outside the room".

Which of the following indirect narration is correct ?

- (a) The nurse told us to wait outside the room.
- (b) The nurse requested us to wait outside the room.
- (c) The nurse instructed us to wait outside the room.
- (d) The nurse urged us to wait outside the room.

Answer options :

(1) (a) and (b)	(2) (c) and (d)	(3) None of these	(4) All of these

कच्चा कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

26. Selfish politicians are troublesome for those who do not toe the line.

Select the most appropriate meaning of the underlined phrase in the above sentence :

(1) go against them	(2) join their group
(3) support them	(4) act according to their will
-

27. Select the most appropriate meaning of the underlined expression.

New banking policy was presented to us as a fait accompli.

(1) best policy	(2) faithful
(3) leaving no option but to accept	(4) decision that can be changed
-

28. State the meaning of the underlined phrase in the following sentence :

Environmentalists have no axe to grind.

Choose the correct option :

(1) an axe to be ground	(2) to make an axe sharper
(3) to use an axe to grind	(4) have some selfish motive
-

29. Identify adjectives in the following sentences :

- (a) My father bought a large house.
- (b) Weird noises disturbed us in the night.
- (c) It was the ghastly apparition of an old man.

Answer options :

(1) large, weird, ghastly, apparition	(2) large, noises, ghastly, apparition
(3) large, weird, ghastly, old	(4) none of the above
-

30. Point out the correct sentences.

- (a) There are two rooms. You can select either of them.
- (b) There are four rooms. You can select either of them.
- (c) There are two rooms. You can select any of them.
- (d) There are four rooms. You can select any of them.

Answer options :

(1) (a) and (b)	(2) (b) and (c)	(3) (c) and (d)	(4) (a) and (d)
-

कच्चा कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

31. खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे ?

- (a) महाराष्ट्र विधानसभेने एप्रिल 2016 मध्ये सामाजिक बहिष्काराच्या बंदीबाबत विधेयक मंजूर केले.
- (b) या विधेयका खालील गुन्ह्यासाठी जास्तीत जास्त 7 वर्षे कारावास अथवा ₹ 5 लाखापर्यंत दंड अथवा दोन्हीही अशा शिक्षेची तरतूद आहे.
- (c) भारतात सामाजिक बहिष्काराबाबत विधेयक मंजूर करणारा महाराष्ट्र हे पहिले राज्य ठरले आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) (2) (b)
- (3) (c) (4) वरीलपैकी कोणतेही नाही

Which of the following statement is false ?

- (a) Maharashtra Assembly passes prohibition of Social Boycott Bill in April 2016.
- (b) An offence under the bill shall fetch a maximum punishment of seven years imprisonment or fine up to ₹ 5 lakh or both.
- (c) Maharashtra has become the first state in India to pass a bill on Social Boycott.

Answer options :

- (1) (a) (2) (b)
- (3) (c) (4) None of the above

32. आशिया खंडातील सर्वात मोठी कांद्याची बाजारपेठ कोठे आहे ?

- (1) दिल्ली (2) नाशिक (3) मुंबई (4) लासलगांव

Where is the biggest market of Onions in Asia Continent ?

- (1) Delhi (2) Nasik (3) Mumbai (4) Lasalgaon

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

33. पगारी प्रसूती रजा देणाऱ्या कायद्याबाबत खालील विधाने विचारात घ्या :

- (a) प्रसूती फायदा (दुरुस्ती) विधेयक हे संसदेने मार्च 2017 मध्ये मंजूर केले आहे.
- (b) महिला कर्मचारी आता 26 आठवड्यांची पगारी रजा मिळण्यास पात्र असतील.
- (c) सदरहू कायदानुसार 26 आठवड्यांच्या पगारी रजेचा अधिकार केवळ पहिल्या दोन अपत्यासाठीच आहे.
- (d) सदरहू कायदा अशा महिलेस देखील 26 आठवड्यांची पगारी रजा मान्यता देतो जिने तीन महिने वयाच्या आतील बाळ्यास दत्तक घेतले आहे.

वरीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?

- (1) (a), (b), (c)   (2) (b), (c), (d)   (3) (b) आणि (d)   (4) (a), (b), (c), (d)

Consider the following statements about a law that allows paid maternity leave :

- (a) The Maternity Benefit (Amendment) Bill was passed by Parliament in March, 2017.
- (b) Women employees will now be able to get paid maternity leave of 26 weeks.
- (c) The entitlement of 26 weeks paid leave under the law is only for first two children.
- (d) The law also allows paid maternity leave of 26 weeks for a women who adopts a child below the age of three months.

Which of the statements given above are correct ?

- (1) (a), (b), (c)   (2) (b), (c), (d)   (3) (b) and (d)   (4) (a), (b), (c), (d)

34. 15 फेब्रुवारी, 2017 रोजी भारताने एकाच प्रक्षेपकाद्वारे 104 उपग्रहांचे प्रक्षेपण करून जागतिक विक्रम केला आहे. त्या संबंधी खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर नाही ?

- (1) इस्रो ने 104 उपग्रहांचे एकाच अभियानात फेब्रुवारी 2017 मध्ये पी.एस.एल.व्ही. द्वारे प्रक्षेपण केले.
- (2) हे पी.एस.एल.व्ही. चे 37वे उड्डान होते.
- (3) एकूण 104 उपग्रहांपैकी 101 उपग्रहे ही परराष्ट्रांची होती.
- (4) एकूण 104 उपग्रहांपैकी 96 उपग्रहे ही केवळ अमेरिकेची होती.

On February 15, 2017 India set a World record by launching 104 satellites from a single rocket. Which one of the following statements about it is not correct ?

- (1) ISRO launches 104 satellites in a single mission in February 2017 by Polar Satellite Launch Vehicle.
- (2) It was PSLV's 37th flight.
- (3) Out of the total 104 satellites 101 belonged to the Foreign countries.
- (4) Out of the total 104 satellites 96 belonged to US only.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

35. एप्रिल 2017 मध्ये भारताच्या विभिन्न उच्च न्यायालयांमध्ये खालील प्रमाणे महिला मुख्य न्यायाधीश होत्या :

(a) जस्टिस रोहिणी	(i) कोलकाता
(b) जस्टिस मंजुळा	(ii) दिल्ली
(c) जस्टिस इंदिरा बैनर्जी	(iii) बॉम्बे
(d) जस्टिस निशिता म्हात्रो	(iv) मद्रास

योग्य जोड्या लावा :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iii)	(iv)	(i)
(2)	(ii)	(iii)	(iv)
(3)	(iv)	(ii)	(i)
(4)	(iii)	(i)	(ii)

In April 2017, the women Chief Justice were in the various High Courts of India :

(a) Justice Rohini	(i) Kolkata
(b) Justice Manjula	(ii) Delhi
(c) Justice Indira Banerjee	(iii) Bombay
(d) Justice Nishita Mahatro	(iv) Madras

Match the pair :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iii)	(iv)	(i)
(2)	(ii)	(iii)	(iv)
(3)	(iv)	(ii)	(i)
(4)	(iii)	(i)	(ii)

36. केंद्र सरकार व घटकराज्य सरकारे यांच्यात _____ सालापासून तणावपूर्ण परिस्थिती निर्माण झाली.

(1) 1971	(2) 1967	(3) 1965	(4) 1970

From _____ year there has been a situation of tension between the Central Government and the State Government.

(1) 1971	(2) 1967	(3) 1965	(4) 1970

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

37. खालीलपैकी कोणत्या घटनादुरुस्तीद्वारे राष्ट्रीय अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती आयोगाची दोन स्वतंत्र संस्थांमध्ये विभागणी करण्यात आली ?

(1) 89वी घटनादुरुस्ती, 2002	(2) 89वी घटनादुरुस्ती, 2003
(3) 88वी घटनादुरुस्ती, 2002	(4) 88वी घटनादुरुस्ती, 2003

By which Amendment, the National Commission for Scheduled Castes and Scheduled Tribes bifurcated into two bodies ?

(1) 89 th Amendment, 2002	(2) 89 th Amendment, 2003
(3) 88 th Amendment, 2002	(4) 88 th Amendment, 2003

38. खालील विधाने विचारात घ्या :

- (a) केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या अध्यक्ष व सदस्यांची नियुक्ती राष्ट्रपती करतात.
- (b) केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या अध्यक्ष व सदस्यांना गैरवर्तनाच्या कारणावरून पंतप्रधान बडतर्फ करू शकतात.
- (c) केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या सदस्यांचा कार्यकाळ 5 वर्षे किंवा 62 वर्षे जे आधी असेल तो निर्धारित केलेला आहे.

वरीलपैकी कोणते/ती विधान/ने बरोबर आहे/त ?

(1) फक्त (a)	(2) (a) आणि (b)	(3) फक्त (c)	(4) (b) आणि (c)

Consider the following statements :

- (a) The Chairman and the members of the Union Public Service Commission are appointed by the President.
- (b) The Chairman and the members of the Union Public Service Commission shall be removed from his office by the Prime Minister on the ground of misbehaviour.
- (c) The members of Union Public Service Commission shall hold a term of five years or until he attains the age of 62 years whichever is earlier.

Which of the statement/s given above is/are correct ?

(1) Only (a)	(2) (a) and (b)	(3) Only (c)	(4) (b) and (c)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

39. खालीलपैकी कोणते विधान योग्य आहे ?

- (1) राज्यघटनेने निवडणूक आयुक्त पदासाठी पात्रता निकष (कायदेशिर, शैक्षणिक, प्रशासकीय अथवा न्यायिक) सांगितलेले आहेत.
- (2) राज्यघटनेने निवृत्त होणाऱ्या निवडणूक आयुक्तांची शासनाने अन्य पदावर नियुक्ती करण्यावर बंदी घातलेली आहे.
- (3) मुख्य निवडणूक आयुक्त आणि इतर दोन निवडणूक आयुक्त यांना समान अधिकार आहेत.
- (4) मुख्य निवडणूक आयुक्त आणि इतर दोन निवडणूक आयुक्त यांना ज्या पद्धतीने व कारणासाठी सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशाला पदच्युत केले जाते त्याच पद्धतीने पदच्युत करता येते.

Which one of the following statements is correct ?

- (1) The Constitution has prescribed the qualifications (legal, educational, administrative or judicial) for the post of Election Commissioner.
- (2) The Constitution has debarred the retiring Election Commissioners from any further appointment by the government.
- (3) The Chief Election Commissioner and two other Election Commissioners have equal powers.
- (4) The Chief Election Commissioner and two other Election Commissioners cannot be removed from office except in same manner and on the same grounds as a judge of the Supreme Court.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

40. खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहे ?

- (a) पंतप्रधानासहित मंत्रिमंडळातील सदस्यांची संख्या संसदेच्या एकूण सदस्य संख्येच्या पंधरा टक्क्यापेक्षा जास्त असणार नाही.
- (b) घटनात्मक तरतूदीनुसार पंतप्रधानाची मर्जी असेपर्यंत मंत्री अधिकारपद धारण करतील.
- (c) पंतप्रधान पदावर नियुक्त होण्याच्या वेळी ती व्यक्ती संसदेची सदस्य असणे अनिवार्य आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) (2) (b)
- (3) (c) (4) वरीलपैकी एकही नाही

Which one of the following statements is correct ?

- (a) The total number of Ministers, including the Prime Minister, in the Council of Ministers shall not exceed fifteen percent of the total number of members of the Parliament.
- (b) As per provision of the Constitution, the Ministers shall hold office during the pleasure of the Prime Minister.
- (c) It is necessary that at the time of appointment as Prime Minister, a person must be a member of Parliament.

Answer options :

- (1) (a) (2) (b)
- (3) (c) (4) None of the above

41. लोकहितवादी गोपाळ हरी देशमुखांनी लिहलेली शतपत्रे खालीलपैकी कोणत्या मासिकातून प्रसिद्ध होत होती ?

- (1) प्रभाकर (2) समता
- (3) सुलभ समाचार (4) बहिष्कृत भारत

From which one of the following monthlies did Lokhitwadi Gopal Hari Deshmukh publish his "Shat Patre" ?

- (1) Prabhakar (2) Samta
- (3) Sulabh Samachar (4) Bahishkrit Bharat

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

42. महर्षी धोंडो केशव कर्वे यांनी स्थापित केलेल्या खालील संस्थांची कालानुक्रमे रचना करा :

(a) निष्काम कर्म मठ	(b) महिला विद्यापीठ
(c) अनाथ बालिकाश्रम	(d) विधवा विवाहोत्तेजक मंडळी

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (c), (d), (b)	(2) (d), (c), (a), (b)
(3) (c), (a), (d), (b)	(4) (d), (a), (c), (b)

Arrange the following Institutions established by Maharshi Dhondo Keshav Karve in chronological order :

(a) Nishkam Karma Math	(b) Women's University
(c) Female Child Orphanage	(d) Vidhava Vivahottejak Mandali

Answer options :

(1) (a), (c), (d), (b)	(2) (d), (c), (a), (b)
(3) (c), (a), (d), (b)	(4) (d), (a), (c), (b)

43. "थॉट्स ऑन पाकिस्तान" हा ग्रंथ कोणी लिहिला ?

(1) सर सय्यद अहमद खान	(2) बॅ. महमद अली जीना
(3) मौलाना अब्दुल करीम आझाद	(4) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

Who wrote the book "Thoughts on Pakistan" ?

(1) Sir Syed Ahmad Khan	(2) Br. Muhammad Ali Jinnah
(3) Maulana Abdul Karim Azad	(4) Dr. Babasaheb Ambedkar

44. 1935 च्या कायद्यातील पुढीलपैकी कोणत्या तरतुदी अमलात आणल्या नाहीत ?

- (a) भारतमंडळ रद्द
- (b) भारतीय संघराज्य
- (c) केंद्रातील द्विदल राज्यपद्धती
- (d) प्रांतीय स्वायत्तता

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) फक्त
- (2) (b) आणि (c) फक्त
- (3) (a), (b) आणि (c) फक्त
- (4) (d) फक्त

Which of the following provisions of the Act of 1935 were **not** implemented ?

- (a) India council was put to be ended
- (b) Indian Federation
- (c) Dyarchy at the centre
- (d) Provincial Autonomy

Answer options :

- (1) (a) only
- (2) (b) and (c) only
- (3) (a), (b) and (c) only
- (4) (d) only

45. महात्मा जोतिराव फुल्यांनी सत्यशोधक समाजाची स्थापना कधी केली ?

- (1) 8 सप्टेंबर, 1873
- (2) 10 ऑक्टोबर, 1873
- (3) 14 सप्टेंबर, 1873
- (4) 15 ऑगस्ट, 1873

When did Mahatma Jyotirao Phule establish "Satyashodhak Samaj" ?

- (1) 8th Sep, 1873
- (2) 10th Oct, 1873
- (3) 14th Sep, 1873
- (4) 15th Aug, 1873

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

46. सर विल्यम ली वॉर्नरने “घाणेरडा नीग्रो” असे कोणाला म्हंटले ?

(1) कुंजबिहारी बोस	(2) विरेंद्रकुमार घोष
(3) अरविंदो घोष	(4) हेमचंद्र दास

Who was called “Dirty Nigro” by Sir William Lee Warner ?

(1) Kunjabihari Bose	(2) Virendrakumar Ghosh
(3) Aravindo Ghosh	(4) Hemchandra Das

47. 1852 मध्ये बॉम्बे असोसिएशनची स्थापना कोणी केली ?

(1) महात्मा फुले	(2) गणेश वासुदेव जोशी
(3) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर	(4) जगन्नाथ शंकर शेट

Who established “Bombay Association” in 1852 ?

(1) Mahatma Phule	(2) Ganesh Vasudev Joshi
(3) Dr. Babasaheb Ambedkar	(4) Jagannath Shankar Seth

48. ‘भारतीय पियाचे राष्ट्रीय मंडळ’ ही संघटना _____ यांनी स्थापन केली.

(1) कनुबेन मेहता	(2) सरलादेवी चौधुराणी
(3) मेहरीबाई टाटा	(4) तापीबाई हर्डीकर

The Organisation ‘The National Council of Women in India’ was established by _____.

(1) Kanuben Mehta	(2) Sarladevi Chaudhurani
(3) Meharibai Tata	(4) Tapibai Hardikar

49. मुंबई येथे 1890 मध्ये गिरणी कामगार संघटना कोणी स्थापन केली ?

(1) भाऊ दाजी लाड	(2) महात्मा फुले
(3) नारायण मेघाजी लोखंडे	(4) एस.एम. जोशी

In 1890 who established Mill Worker’s Organization in Bombay ?

(1) Bhau Daji Lad	(2) Mahatma Phule
(3) Narayan Meghaji Lokhande	(4) S.M. Joshi

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

50. 1907 मध्ये पॅरिस येथे असताना _____ व त्यांचे सहकारी हेमचंद्र दास आणि मिरझा अब्बास यांनी एका रशियन क्रांतीकारीकडून बॉम्ब निर्मितीचे नवीनतम तंत्र शिकून घेतले.

(1) पांडुरंग महादेव बापट	(2) विनायक दामोदर सावरकर
(3) आबासाहेब रामचंद्र	(4) भाई परमानंद

While he was in Paris in 1907 _____ and his associates Hemchandra Das and Mirza Abbas learnt the latest technique of bomb manufacturing from a Russian revolutionary.

(1) Pandurang Mahadeo Bapat	(2) Vinayak Damodar Savarkar
(3) Abasaheb Ramchandra	(4) Bhai Paramananda

51. भारतीय हवामान विभाग (IMD) च्या दीर्घ कालीन आकडेवारीनुसार, जळगांव, सोलापूर, परभणी आणि नागपूर या ठिकाणी सरासरी _____ प्रखर सूर्यप्रकाश असतो.

(1) 7.0 तास प्रति दिन पेक्षा कमी इतका	(2) 7.1 तास ते 8.3 तास प्रति दिन या दरम्यान इतका
(3) सारख्या प्रमाणात या सर्व शहरात	(4) 9.8 तास प्रति दिन पेक्षा जास्त इतका

According to long term IMD (Indian Metecrological Department) data, mean number of hours of bright sunshine per day over Jalgaon, Solapur, Parbhani and Nagpur is _____.

(1) less than 7.0 hours per day	(2) between 7.1 to 8.3 hours per day
(3) same over these cities	(4) more than 9.8 hours per day

52. महाराष्ट्राच्या नैसर्गिक सरहद्दींच्या बाबतीत खालीलपैकी कोणती जोडी चुकीची आहे ?

(1) ईशान्येस	-	दरकेसा टेकड्या
(2) वायव्येस	-	सातमाळा, गाळणा आणि अक्राणी टेकड्या
(3) नैऋत्येस	-	तेरेखोल नदी
(4) आग्नेयेस	-	गाविलगड टेकड्या

About natural boundaries of Maharashtra which one of the following pair is wrong ?

(1) To the northeast (NE)	-	Darkesa hills
(2) To the northwest (NW)	-	Satmala, Galana and Akrani hills
(3) To the southwest (SW)	-	Terekhol River
(4) To the southeast (SE)	-	Gavilgad hills

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

53. महाराष्ट्रामध्ये, वातावरणाचा दाब हा जानेवारी महिन्यात किनारपट्टीवर सम-समान असतो, तर उर्वरित राज्यात दाब प्रवणता ही _____.

- (1) पश्चिम-पूर्व आणि अत्यंत दुर्बल असते (2) दक्षिण-उत्तर आणि मध्यम ते उच्च असते
(3) दक्षिण-उत्तर आणि अत्यंत उच्च असते (4) उत्तर-दक्षिण आणि अत्यंत दुर्बल असते

Over Maharashtra, the atmospheric pressure during January is uniform along the coast, over the rest of the state, pressure gradient is _____.

- (1) West-East and is very weak (2) South-North and is moderate to high
(3) South-North and is very high (4) North-South and is very weak

54. महाराष्ट्रातील हवामान विभाग व त्यांचो स्थानिक प्रादेशिक नावे यांच्या जोड्या लावा :

हवामान विभाग	स्थानिक प्रादेशिक नाव
(a) अतिवृष्टिचा पर्वतीय प्रदेश	(i) देश
(b) तापी खोऱ्यातील संक्रमण विभाग	(ii) झाडी
(c) पूर्व विदर्भाचा मध्यम ते जास्त पावसाचा विभाग	(iii) सह्याद्री
(d) कोरड्या हवामानाचा विभाग	(iv) खानदेश

पर्यायी उत्तरे :

- (a) (b) (c) (d)
(1) (iv) (iii) (ii) (i)
(2) (ii) (i) (iv) (iii)
(3) (iii) (iv) (ii) (i)
(4) (i) (ii) (iii) (iv)

Match the pairs of climatic region and its local regional names of Maharashtra :

Climatic region	Local regional name
(a) Extreme high rainfall mountainous region	(i) Desh
(b) Tapi basin transitional region	(ii) Zadi
(c) East Vidarbha medium to high rainfall region	(iii) Sahyadri
(d) Dry climatic region	(iv) Khandesh

Answer options :

- (a) (b) (c) (d)
(1) (iv) (iii) (ii) (i)
(2) (ii) (i) (iv) (iii)
(3) (iii) (iv) (ii) (i)
(4) (i) (ii) (iii) (iv)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

55. खालील कोणती महत्वाची शहरे तापी-पूर्णा खोऱ्यात वसलेली आहेत ?

(a) अमरावती, अकोला, भुसावळ	(b) बुलढाणा, वर्धा, जळगाव
(c) धुळे, जळगाव	(d) भंडारा, अमरावती, धुळे

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/त ?

(1) (a) फक्त	(2) (a) आणि (c) फक्त
(3) (a), (b) आणि (d) फक्त	(4) (b), (c) आणि (d) फक्त

Which of the following important cities are located in the Tapi-Purna basin ?

(a) Amravati, Akola, Bhusawal	(b) Buldhana, Vardha, Jalgaon
(c) Dhule, Jalgaon	(d) Bhandara, Amravati, Dhule

Which of the statement/s given above is/are correct ?

(1) (a) only	(2) (a) and (c) only
(3) (a), (b) and (d) only	(4) (b), (c) and (d) only

56. देशाच्या आर्थिक विकासामध्ये आर्थिक घटकांची भूमिका निर्णायक असते. हे घटक म्हणजे _____.

(a) सांख्यिकी निर्मिती	(b) कृषीचा विक्रीयोग्य वाढावा
(c) मानव संसाधने	(d) विदेशी व्यापाराची स्थिती

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

(1) (a) आणि (b) फक्त	(2) (a) आणि (c) फक्त
(3) (a) आणि (d) फक्त	(4) (a), (b) आणि (d) फक्त

In a country's economic development, the role of economic factors is decisive. These factors are _____.

(a) Capital formation	(b) Marketable Surplus of Agriculture
(c) Human resource	(d) Condition of foreign trade

Which of the statement(s) given above is/are correct ?

(1) (a) and (b) only	(2) (a) and (c) only
(3) (a) and (d) only	(4) (a), (b) and (d) only

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

57. भारतात दारिद्र्य रेषेखालील लोकसंख्येमध्ये जरी घट होत चाललेली असली, तरी उपलब्ध माहितीच्या आधारे (2004-05) ती किती टक्के आहे?

- (1) 28 टक्के (2) 39 टक्के (3) 49 टक्के (4) 55 टक्के

Though there has been decline in proportion of population below poverty line in India; still according to recent available data (2004-05), it is around :

- (1) 28 percent (2) 39 percent (3) 49 percent (4) 55 percent

58. स्त्रियांना कृषी क्षेत्रात सक्षम बनविण्यासाठी ग्रामविकास मंत्रालयाने सुरू केलेल्या महिला किसान सशक्तीकरण परियोजना हा _____ योजनेचा भाग आहे.

- (1) दीनदयाळ अंत्योदय योजना
(2) दीनदयाळ उपाध्याय ग्रामीण कौशल्य योजना
(3) दीनदयाळ उपाध्याय उन्नत कृषी शिक्षा योजना
(4) दीनदयाळ स्पर्श योजना

The Mahila Kisan Sashaktikaran Pariyojana launched by the Ministry of Rural Development as a part of _____ aims to empower women in agriculture.

- (1) Deen Dayal Antyodaya Yojana
(2) Deen Dayal Upadhyaya Grameen Kaushalya Yojana
(3) Deen Dayal Upadhyaya Unnat Krishi Shiksha Yojana
(4) Deen Dayal Sparsh Yojana

59. शेती उद्योगामध्ये ईकॉमर्स म्हणजे काय :

- (1) वस्तू आणि सेवांची डिजिटल यंत्रणेमार्फत खरेदी व विक्री करणे
(2) मालाची निर्यात करणे
(3) इलेक्ट्रॉनिक वस्तूंचा वापर करणे
(4) वरीलपैकी कोणतेही नाही

E-Commerce in agriculture refers to :

- (1) buying and selling of goods and services through digital communication
(2) export of commodities
(3) trade of electronic goods
(4) none of the above

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

60. उरुग्वे परिषदेमध्ये वाटाघाटीसाठी सहभागी झालेल्या सर्व गॅट सदस्य देश खालील मुद्द्यांवर वचनबद्ध झाले :

- (a) आयात मालावरील जकात करामध्ये कपात करणे
- (b) परिमाणवाचक प्रतिबंध काढून टाकणे
- (c) आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेकरिता स्वतःची अर्थव्यवस्था खुली करणे

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

- (1) (a) आणि (b) फक्त (2) (b) आणि (c) फक्त (3) (a) आणि (c) फक्त (4) (a), (b) आणि (c)

Under Uruguay Round, all member nations of GATT participating in negotiations committed on :

- (a) reduction in tariffs
- (b) removal of quantitative restrictions
- (c) opening of their economies to international competition

Which of the above statement(s) is/are correct ?

- (1) (a) and (b) only (2) (b) and (c) only (3) (a) and (c) only (4) (a), (b) and (c)

61. भारत राज्य जन अहवालच्या 2017 नुसार, भारतात जंगलाची सर्वाधिक टक्केवारी असलेले राज्य कुठले ?

- (1) मध्यप्रदेश (2) मिझोराम
- (3) लक्षद्वीप (4) अरुणाचल प्रदेश

According to Indian State of Forest Report 2017, which state has the highest percentage of forest cover ?

- (1) Madhya Pradesh (2) Mizoram
- (3) Lakshadweep (4) Arunachal Pradesh

62. सन _____ मध्ये भारतात प्रकृषित शेती जिल्हा कार्यक्रम (IADP) आखण्यात येवून सखोल शेतीचा प्रयोग याद्वारे करण्यात आला.

- (1) 1960 (2) 1971 (3) 1963 (4) 1969

In the year _____ Intensive Agril. District Programme was initiated in India through comprehensive Agril. Experiment.

- (1) 1960 (2) 1971 (3) 1963 (4) 1969

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

63. भारतातून निर्यात होणाऱ्या मालापैकी, खालीलपैकी कोणत्या sector मधून अलीकडील काळामध्ये म्हणजे सन 2011-12 पर्यंत सर्वात जास्त निर्यात होती (मुल्यांमध्ये) ?

- (1) कृषि व सलग्न उत्पादने (2) औद्योगिक उत्पादने
(3) कच्चे लोखंड व खनिजे (4) इतर उत्पादने

As far as export of India are concerned, which of the following sector has maximum share of exports in recent years i.e. till 2011-12 in value term ?

- (1) Agriculture and allied products (2) Manufactured goods
(3) Ores and minerals (4) Other products

64. ग्रामीण भागातील असुरक्षित पिण्याच्या पाणी समस्येवर मात करण्यासाठी भारत सरकारने सन _____ मध्ये 'राष्ट्रीय पेय जल पुरवठा' मिशन कार्यान्वित केले.

- (1) 1972 (2) 1975 (3) 1978 (4) 1986

In order to overcome the problem of unsafe drinking water in rural areas, the Government of India launched the 'National Drinking Water' mission in the year _____.

- (1) 1972 (2) 1975 (3) 1978 (4) 1986

65. भारतातील पहिले रोबोट डेअरी प्लांट _____ ने दूध आणि दुग्धजन्य उत्पादनासाठी सुरू केले.

- (1) मदर डेअरी (2) किसान डेअरी (3) अमूल डेअरी (4) आरे डेअरी

India's first Robotic Dairy Plant was opened by _____ for milk and milk products.

- (1) Mother Dairy (2) Kisan Dairy (3) Amul Dairy (4) Aarey Dairy

66. बचत गटांचा मुख्य उद्देश, खालीलपैकी कोणता आहे ?

- (a) अल्प बचतीचा प्रसार करणे
(b) मोठ्या रकमेची कर्जे वितरीत करणे
(c) उत्पादक घटकांची वाटप करणे
(d) अल्प प्रमाणावर कर्जे देणे. (छोट्या रकमेची)

कोणती वाक्य/वाक्ये बरोबर आहे/त ?

- (1) (a) फक्त (2) (b) फक्त
(3) (c) आणि (d) फक्त (4) (a) आणि (d) फक्त

Self Help Groups of Micro-finance have sole purpose of :

- (a) mobilization of small savings
(b) disbursement of huge credit amounts for various purposes
(c) disbursement of inputs
(d) disbursement of small amounts of credit

Which statement/s is/are correct ?

- (1) (a) only (2) (b) only
(3) (c) and (d) only (4) (a) and (d) only

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

67. मोठ्या उद्योगांची मक्तेदारी आणि प्रतिबंधात्मक व्यापार पद्धती नियंत्रित करण्याच्या दृष्टीने भारत सरकारने 'एकाधिकारीता आणि प्रतिबंधात्मक व्यापार पद्धती' हा कायदा सन _____ मध्ये अवलंब केला.
 (1) 1969 (2) 1991 (3) 1995 (4) 2003
 In order to control monopolistic and restrictive trade policies of large business houses, the Government of India adopted 'Monopolies and Restrictive Trade Policies (MRTP) Act' in _____.
 (1) 1969 (2) 1991 (3) 1995 (4) 2003
-
68. माहिती तंत्रज्ञान धोरण अधिनियमीत करणारे महाराष्ट्र राज्य हे देशातील पहिले राज्य असून सन _____ मध्ये महाराष्ट्राने पहिले माहिती तंत्रज्ञान धोरण जारी केले.
 (1) 1995 (2) 1998 (3) 2003 (4) 2007
 Maharashtra was one of the first states in India to enact its first Information Technology Policy released in the year _____.
 (1) 1995 (2) 1998 (3) 2003 (4) 2007
-
69. आंतरराष्ट्रीय स्तरावर खालीलपैकी कोणती संस्था शेतीपासून शाश्वत स्वरूपाची उत्पादने मिळविण्यासाठी कार्यरत आहे ?
 (1) UNO (2) WHO (3) IRRI (4) FAO
 At International level, to obtain sustainable production from agriculture, which of the following organisation is working ?
 (1) UNO (2) WHO (3) IRRI (4) FAO
-
70. फाईल ट्रान्सफर प्रोटोकॉल हे इंटरनेट साधन असून फाईल ट्रान्सफर प्रोटोकॉल साईट्सला अनेकदा _____ असे म्हणतात.
 (1) चॅनेल्स (2) संग्रह (3) समूह (4) कार्यक्षेत्र
 File Transfer Protocol (FTP) is an internet tool. The FTP sites are often called as _____.
 (1) channels (2) archives (3) groups (4) domains
-
71. डॉ. व्ही.एम. दांडेकर व डॉ. निळकंठ रथ ह्या नामांकित अर्थतज्ज्ञांनी निश्चित केलेल्या दारिद्र्य रेषेच्या सीमेनुसार, एका व्यक्तिस कमीत कमी प्रति दिनी किती कॅलरी diet मिळाले पाहिजे.
 (1) 2250 कॅलरीज अन्न (2) 2650 कॅलरीज अन्न
 (3) 2850 कॅलरीज अन्न (4) 3000 कॅलरीज अन्न
 Well known Economist Viz; Dr. V.M. Dandekar and Dr. Nilakantha Rath had defined poverty line where individual should get minimum of Calories of diet per day.
 (1) 2250 Calories of diet (2) 2650 Calories of diet
 (3) 2850 Calories of diet (4) 3000 Calories of diet

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

72. खालीलपैकी दूषित होणाऱ्या पाण्यापैकी कोणते, मनुष्य प्राण्यास जास्त हानिकारक आहे ?

- (a) रासायनिक खते व कीटकनाशके यांच्या शेतीतील अतिरेकी वापरामुळे
- (b) निर्माण होणाऱ्या हानिकारक जीवाणूंचे पाण्यात मिसळले गेल्यामुळे
- (c) कारखानदारीने त्यांचे waste By-products नदी पात्रांमध्ये सोडल्यामुळे होणारे दूषित पाणी
- (d) वरील सर्व

योग्य पर्याय निवडा :

- (1) (a) (2) (a) आणि (b) (3) (b) आणि (c) (4) (d)

Which of the following Water Pollution is most harmful to human beings ?

- (a) due to excess use of fertilisers and pesticides in agriculture
- (b) due to production and mixing of harmful micro-organisms in water
- (c) due to leaving of industrial chemical waste By-products in river waters
- (d) all of the above

Write the correct options :

- (1) (a) (2) (a) and (b) (3) (b) and (c) (4) (d)

73. भारताचे GNP (सकल राष्ट्रीय उत्पन्न) हे खालीलपैकी कोणत्या परिमाणामध्ये मोजले जाते ?

- (1) भौतिक परिमाणात (2) टक्केवारीमध्ये
- (3) आर्थिक परिमाणामध्ये (4) वरीलपैकी सर्व

Gross National Product of India is measured in which of the following form ?

- (1) Physical terms (2) Percentage terms
- (3) Monetary terms (4) All the above forms

74. रॅचेल कार्लसन यांनी 'मौन वसंत' (Silent Spring) या आपल्या पुस्तकात कीटकनाशकाच्या अंधाधुंद वापराच्या पर्यावरणावर प्रतिकूल परिणाम नोंदवले ज्यामुळे देशभरातील कृषि वापरासाठी _____ बंदी घातली गेली.

- (1) डीडीटी (2) एल्ड्रिन
- (3) सोडियम मीथेन आर्सेनेट (4) इथिलीन डायब्रोमाइड

Rachel Carlson's book 'Silent Spring' documented the adverse effects on the environment of the indiscriminate use of pesticides which led to a nationwide ban on _____ for agricultural uses.

- (1) DDT (2) Aldrin
- (3) Sodium Methane Arsonate (4) Ethylene Dibromide

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

75. कृषौन्नती योजना यामध्ये एक छत्राखाली शासनाच्या खाली दिलेल्या योजनांचा समावेश आहे :

- (a) कृषी जनगणना आणि सांख्यिकीवर एकात्मिक योजना
- (b) फलोत्पादन समन्वित विकासासाठी मिशन
- (c) राज्य भूमी विकास बँकांच्या कर्जरोखेमधील गुंतवणूक
- (d) जल सिंचन
- (e) तृणधान्ये व भाजीपाल्यासाठी किंमत स्थिरीकरण निधी

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a), (b), (c), (d) (2) (b), (c), (d), (e) (3) (b), (d), (e) (4) वरील सर्व

Krishonnati Yojana is a new umbrella scheme in which the following schemes have been included ?

- (a) Integrated Scheme on Agriculture Census and Statistics
- (b) Mission for Integrated Development of Horticulture
- (c) Investment in Debentures of State Land Development Banks
- (d) Jal Sinchan
- (e) Price Stabilization Fund for Cereals and Vegetables.

Answer options :

- (1) (a), (b), (c), (d) (2) (b), (c), (d), (e) (3) (b), (d), (e) (4) All the above

76. पशु आहाराचा विचार करता, ऊर्जा देणाऱ्या आहारामध्ये खालीलपैकी कशाचा समावेश होतो ?

- (1) समुद्रातील उप-उत्पादने (2) बटाटा
- (3) पेंड (4) भात पेंढा

In respect to animal feed, which is a feed energy ?

- (1) Marine by-products (2) Potato
- (3) Oil Cakes (4) Straw of rice

77. म्हशीच्या दुधात सरासरी _____ पाणी आणि _____ स्निग्धांश असते.

- (1) 84.2% व 6.6% (2) 84% व 4%
- (3) 80% व 6.5% (4) 88.4% व 4%

On an average buffalo milk contains _____ water and _____ fat.

- (1) 84.2% and 6.6% (2) 84% and 4%
- (3) 80% and 6.5% (4) 88.4% and 4%

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

78. खालील विधाने पाहवीत आणि त्याप्रमाणे सांगावे :

- (a) माशामध्ये स्थित्यंतर होत असते.
(b) चपटे मासे जन्मताना चपटे नसतात.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) बरोबर, (b) नाही (2) (b) बरोबर, (a) नाही
(3) दोन्ही बरोबर आहेत (4) दोन्ही चूक आहेत

Consider the following statements and state accordingly :

- (a) There is metamorphosis in fish.
(b) Flat fishes are not born flat.

Answer options :

- (1) (a) is correct, (b) is not (2) (b) is correct, (a) is not
(3) Both are correct (4) Both are incorrect

79. भारतात सन 2011-12 मध्ये गहूचे भात उत्पादनाशी प्रमाण _____ टक्के होते.

- (1) 75 (2) 80 (3) 85 (4) 90

During 2011-12, percentage of wheat to rice production in India was _____ %.

- (1) 75 (2) 80 (3) 85 (4) 90

80. ज्या भागावर विशेषकरून झाडे आणि लाकूड फाट्याच्या वनस्पती कमी अंतरावर (दाट) घेतली जातात अशा भागाला _____ म्हणतात.

- (1) सामाजिक वने (2) कुरण (3) वने (4) यापैकी एकही नाही

An area with a plant community predominantly of trees and other woody vegetation usually with a closed canopy is called as _____.

- (1) Social forest (2) Pasture (3) Forest (4) None of these

81. खालीलपैकी कोणती जात (वाण) मॅनडरीन संत्र्याची नाही ?

- (1) नागपूर संत्रा (2) खासी संत्रा
(3) साथगुडी संत्रा (4) कुर्ग संत्रा

Among the following which is **not** the variety of mandarin orange ?

- (1) Nagpur Santra (2) Khasi Santra
(3) Sathgudi Santra (4) Coorg Santra

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

82. अॅग्रोफॉरेस्ट्री कार्यक्रमांचा प्रसार करणारी संस्था _____.

- (1) आय.ए.आर.आय (2) आय.सी.एफ.आर.इ.
(3) एन.डी.ए. (4) आय.सी.आर.आय.एस.ए.टी.

Agroforestry programmes are promoted by _____ institute.

- (1) IARI (2) ICFRE
(3) NDA (4) ICRI SAT

83. _____ आणि _____ हे जीवनसत्व 'C' चा सर्वाधिक पुरवठा करतात.

- (1) पेरू आणि द्राक्षे (2) पेरू आणि आवळा
(3) आवळा आणि लिची (4) आवळा आणि संत्रा
_____ and _____ are richest source of Vitamin 'C'.
(1) Guava and Grape (2) Guava and Amla
(3) Amla and Litchi (4) Amla and Orange

84. महाराष्ट्राच्या सागरी किनाऱ्यातचा मासेमारीसाठी योग्य क्षेत्र _____ लाख चौ. किमी आहे.

- (1) 0.90 (2) 1.12 (3) 1.86 (4) 2.0

The area near Maharashtra's sea coast suitable for fishing is _____ lakh sq.km.

- (1) 0.90 (2) 1.12 (3) 1.86 (4) 2.0

85. परिपक्व अंडाशय म्हणजे _____ होय.

- (1) फूल (2) फळ (3) परागकण (4) गर

A _____ is a mature ovary.

- (1) Flower (2) Fruit (3) Pollen (4) Pulp

86. कोणते झाड 'टाऊंग्या' लागवडीसाठी सर्वसाधारणपणे वापरत नाहीत ?

- (1) साग (2) साल (3) निलगिरी (4) अशोका

Which tree is **not** commonly used in 'Taungya,' cultivation ?

- (1) Teak (2) Sal (3) Eucalyptus (4) Ashoka

87. सन 2012 - 13 मध्ये कृषी उत्पादनाचा एकूण उपभोग्य उत्पादनात _____ टक्के वाटा होता.

- (1) 13.4 (2) 13.6 (3) 13.8 (4) 14.0

During 2012 - 13, the share of Agricultural Sector in total Gross Domestic Product (GDP) was _____ %.

- (1) 13.4 (2) 13.6 (3) 13.8 (4) 14.0

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

88. केळी पिकाचे शास्त्रीय नांव _____ आहे.

(1) पायरस मालुस	(2) कोकोस न्युसीफेरा
(3) पायरस कम्युनिस	(4) मुसा पॅरॅडिसियाका
- Scientific name of banana is _____.
(1) Pyrus malus	(2) Cocos nucifera
(3) Pyrus communis	(4) Musa paradisiaca

89. एकमेकाशी संबंधित असलेल्या प्राण्यातील समागमास खालील कायता संज्ञा वापरतात ?

(1) हाइब्रिड	(2) बाह्य निपज	(3) बंधीस्त निपज	(4) वंशावळ निपज
- Breeding between half brother and sister is referred as :
(1) Hybrid	(2) Outbreeding	(3) Close breeding	(4) Line breeding

90. _____ या झाडाचा फर्निचर, हिरवळीचे खत आणि जळऊ लाकडासाठी उपयोग होतो.

(1) सिल्व्हर ओक	(2) मलबेरी	(3) करंज	(4) फणस
- _____ tree is used for timber, green manure and fire wood.
(1) Silver Oak	(2) Mulberry	(3) Karanj	(4) Jackfruit

91. सन 2011-12 साली, भारताची भात पिकाची उत्पादनक्षमता _____ किलो प्रति हेक्टर होती.

(1) 2272	(2) 2372	(3) 2472	(4) 2572
- During 2011-12, rice productivity in India was _____ kg/ha.
(1) 2272	(2) 2372	(3) 2472	(4) 2572

92. सन 2004 मध्ये सहकारी बँका आणि संस्थांचा एकूण ग्रामीण पतपुरवठ्यात _____ टक्के वाटा होता.

(1) 9	(2) 10	(3) 11	(4) 12
- During 2004, Co-operatives banks and societies contributed _____ percentage share in total rural credit.
(1) 9	(2) 10	(3) 11	(4) 12

93. रवंथ करणाऱ्या प्राण्यांसाठी विपुल प्रमाणात प्रथिने असलेले (जवळपास 40%) उत्तम प्रतिचे खाद्य :

(1) सरकी पेंड	(2) एरंडी पेंड
(3) जवस पेंड	(4) मोहरी पेंड

Which is an excellent high proteinous (40% approximately) feed in ruminants ?

(1) Cotton Seed Cake	(2) Castor Cake
(3) Linseed Cake	(4) Mustard Cake

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

94. महिको सिडस् प्रायव्हेट मर्यादित कंपनीने कोबीचा _____ हा वाण विकसित केला आहे.

- (1) हरी राणी (2) ग्रीन ग्लोब (3) सुमती (4) सुधा

_____ hybrid of cabbage is evolved by Mahyco seeds Co. PVT. LTD.

- (1) Hari Rani (2) Green Globe (3) Sumati (4) Sudha

95. प्राणी प्रजननाच्या कोणत्या पद्धती आहेत ?

- (a) इनब्रीडींग (b) ऑनब्रीडींग (c) ऑफब्रीडींग (d) आऊटब्रीडींग

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) फक्त (2) (a) व (b) (3) (a) व (c) (4) (a) व (d)

Which are the systems of animal breeding ?

- (a) Inbreeding (b) Onbreeding (c) Offbreeding (d) Outbreeding

Answer options :

- (1) (a) only (2) (a) and (b) (3) (a) and (c) (4) (a) and (d)

96. अन्न, पाणी यांच्या स्पर्धेमुळे अंबे व मृग बहारामध्ये मोठ्या प्रमाणावर होणाऱ्या लहान फळांच्या गळीला काय म्हणतात ?

- (1) फळधारण पश्चात गळ (2) उन्हाळी गळ
(3) हंगामी गळ (4) काढणी पूर्व गळ

Dropping of small fruitlets in large number both in Ambia and mrig bahar due to competition for moisture and nutrients is said to be :

- (1) Post setting drop (2) Summer drop
(3) Seasonal fruit drop (4) Preharvest drop

97. सन 2011-12 मध्ये भारतातील गव्हाचे उत्पादन _____ होते.

- (1) 87.9 दशलक्ष टन (2) 90.9 दशलक्ष टन (3) 93.9 दशलक्ष टन (4) 96.9 दशलक्ष टन

During 2011-12, wheat production in India was _____.

- (1) 87.9 m tonnes (2) 90.9 m tonnes (3) 93.9 m tonnes (4) 96.9 m tonnes

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

98. खालील दोन विधाने पाहावीत :

- (a) खूप मोठ्या संख्येने बांबू वनांच्या बाहेर वाढतो.
 (b) बांबूचा वारा प्रतिरोधक व निवारा पट्टा म्हणून फार परिणामकारक वापर केला जातो.

खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडा.

- (1) (a) बरोबर, (b) नाही (2) (b) बरोबर, (a) नाही
 (3) दोन्हीही बरोबर (4) दोन्हीही ग़ूक

Consider the following two statements :

- (a) A large number of bamboo grows outside of forest.
 (b) It has been effectively used as wind break and shelter belts.

Select correct option from the following

- (1) (a) is correct, (b) is not (2) (b) is correct, (a) is not
 (3) Both are correct (4) Both are wrong

99. कृत्रिम रेतन खालीलपैकी कोणाच्या प्रज नामध्ये प्रत्यक्षात केले जात नाही ? जरी ते शक्य असले तरी.

- (1) वराह प्रजनन (2) कुक्कूट प्रजनन
 (3) शेळी प्रजनन (4) मेंढी प्रजनन

In which animal artificial insemination is not done though it is possible ?

- (1) Pig breeding (2) Poultry breeding
 (3) Goat breeding (4) Sheep breeding

100. महाराष्ट्रात रोहयो अंतर्गत फळबाग लागवड वाढीची योजना कोणत्या वर्षी सुरू झाली ?

- (1) 1985 (2) 1990 (3) 1995 (4) 2000

In Maharashtra Scheme for development of fruit cultivation under EGS was started in which year ?

- (1) 1985 (2) 1990 (3) 1995 (4) 2000

- o o o -

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

सूचना — (पृष्ठ 1 वरून पुढे....)

- (8) प्रश्नपुस्तिकेमध्ये विहित केलेल्या विशिष्ट जागीच कच्चे काम (रफ वर्क) करावे. प्रश्नपुस्तिकेव्यतिरिक्त उत्तरपत्रिकेवर वा इतर कागदावर कच्चे काम केल्यास ते काँपी करण्याच्या उद्देशाने केले आहे, असे मानले जाईल व त्यानुसार उमेदवारावर शासनाने जारी केलेल्या “परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचे अधिनियम-82” यातील तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.
- (9) सदर प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपल्यानंतर उमेदवाराला ही प्रश्नपुस्तिका स्वतःबरोबर परीक्षाकक्षाबाहेर घेऊन जाण्यास परवानगी आहे. **मात्र परीक्षाकक्षाबाहेर जाण्यापूर्वी उमेदवाराने आपल्या उत्तरपत्रिकेचा भाग-1 पर्यवेक्षकाकडे न विसरता परत करणे आवश्यक आहे.**

नमुना प्रश्न

प्र. क्र. 201. सतीची चाल नष्ट करण्यासाठी कोणी नूतन प्रयत्न केले?

(1) स्वामी दयानंद सरस्वती	(2) ईश्वरचंद्र विद्यासागर
(3) राजा राममोहन रॉय	(4) गोपाळकृष्ण गोखले

ह्या प्रश्नाचे योग्य उत्तर “(1) राजा राममोहन रॉय” असे आहे. त्यामुळे या प्रश्नाचे उत्तर “(3)” होईल. यास्तव खालीलप्रमाणे प्रश्न क्र. 201 समोरील उत्तर-क्रमांक “③” हे वर्तुळ पूर्णपणे छायांकित करून दाखविणे आवश्यक आहे.

प्र. क्र. 201. ① ② ● ④

ह्या पद्धतीने प्रस्तुत प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाचा तुमचा उत्तर-क्रमांक हा तुम्हाला स्वतंत्ररीत्या पुरविलेल्या उत्तरपत्रिकेवरील त्या त्या प्रश्नक्रमांकासमोरील संबंधित वर्तुळ पूर्णपणे छायांकित करून दाखवावा. ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK